

Konferans Bildirisi

Gazetecilik Eğitiminin Dijitalleşmesi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerinde Yapılan Karşılaştırmalı Analiz*

İlknur Aydoğdu Karaaslan (Dr. Öğr. Üyesi)
Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi
ilk2002tr@hotmail.com
Orcid: 0000-0002-2663-6731

Başvuru Tarihi: 19.11.2018
Yayına Kabul Tarihi: 11.12.2018
Yayınlanma Tarihi: 11.02.2019
DOI: 10.17680/erciyesiletisim.485397

Aydoğdu Karaaslan, İ. (2019). Gazetecilik Eğitiminin Dijitalleşmesi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerinde Yapılan Karşılaştırmalı Analiz. *Erciyes İletişim Dergisi Uluslararası Dijital Çağda İletişim Sempozyumu Özel Sayısı*, (1), 105-124. DOI: 10.17680/erciyesiletisim.485397

Öz

Dijital çağda gazetecilik eğitiminin içeriğinin sektörün taleplerine cevap verebilecek biçimde tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. Sektörde kullanılan teknolojilerin dijitalleşmesi, sayıca artması gazetecilik eğitime yansımaktadır. Süreç gazeteciliğin evrilmesine bağlı olarak, mesleki becerilerin yeniden tanımlanmasını ve eğitim müfredatlarında değişime gidilmesini gerektirmektedir. Gazetecilik alanı ve uygulamalarının dijitalleşmesi, mesleki becerileri de hızlı bir şekilde dönüştürmüştür. Ancak gazeteciliğin dijitalleşme süreci, ülkeler arasında farklılıklarını korumaktadır.

Haberin üretimi, dağıtımı ve tüketiminde dijital bir dönüşümün olması, ülkelerin gazetecilik eğitimi müfredatlarında alanın yeni teknolojilerine uygun değişikliklere gidilmesini zorunda hale getirmektedir. Bu çalışma; gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gazetecilik eğitimi veren beş üniversitesinin müfredatlarındaki ders içeriklerinin ve staj olanaklarının çevrimiçi (online) gazetecilik alanına ne denli uygun olup olmadığının araştırıldığı, öğrencilere kazandırılan mesleki becerilerle yaratılan “yeni dönem gazeteci” özelliklerinin ülkelere göre değişiminin ortaya konulduğu karşılaştırmalı bir örnek olay çalışmasıdır. Ülkelerin gazetecilik eğitimleri üzerinden sektörün geldiği aşamalar yorumlanarak, gazetecilik eğitiminin değişim süreci irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gazetecilik Eğitimi, Gelişmekte ve Gelişmiş Ülkelerin Gazetecilik Eğitim Müfredatları, Gazetecilik Eğitiminin Dijitalleşmesi.

* Bu çalışma, 18-19 Ekim 2018 tarihleri arasında Mersin’de düzenlenen Uluslararası Dijital Çağda İletişim Sempozyumu’nda sunulan bildirinin genişletilmiş ve revize edilmiş halidir.

Conference Paper

Digitization of Journalism Education: A Comparative Analysis on Developed and Developing Countries*

İlknur Aydoğdu Karaaslan (Assoc. Prof. Dr.)
Ege University Faculty of Communication
ilk2002tr@hotmail.com
Orcid: 0000-0002-2663-6731

Date Received: 19.11.2018

Date Accepted: 11.12.2018

Date Published: 11.02.2019

DOI: 10.17680/erciyesiletisim.485397

Abstract

In the digital age, the content of journalism education needs to be reviewed to meet the demands of the sector. The digitalization and increase in the technologies used in the sector reflects on the education of journalism. Depending on the evolution of journalism, the process requires the redefinition of professional skills and changes in the curriculum of education. The technological change in the field of journalism and its practices have pushed professional skills into a rapid transformation. However, the process of digitization of journalism maintains its differences among countries.

There is a digital transformation in the production distribution and consumption of the news makes it necessary for countries to make changes in their journalism education curricula, which are appropriate with the new technologies of the field. This study is a comparative case study in which it is investigated how appropriate the course contents and internship opportunities in the curriculum of five universities, which provide the best journalism education in developed (West) and developing countries and the features of "new period journalist" created by the professional skills which are given to students differ from country to country is also revealed. The period of change of journalism education will be studied by interpreting the development stages of sector dwelling on the journalism education of the countries.

Keywords: Journalism Education, Curriculum of Journalism Education in Developing and Developed Countries, Digitization of Journalism Education.

* This study is an extended and revised version of the paper which presented in the International Symposium on Communication in the Digital Age, held in Mersin on 18-19 October 2018.

Giriş

Küreselleşme sürecinin alt yapısını oluşturan dijital teknolojiler, sektördeki haber üretim ve dağıtım sürecini dönüştürmüş, hem okuyucuların haber tüketim alışkanlıklarını hem de sektör çalışanlarının mesleki rollerinde önemli değişimler yaratmıştır. Bu durum gazete çalışanlarının dijital teknolojileri kullanarak haber ve bilgi üretim süreçlerini, yeni becerileri kazanmalarını gerektirmektedir. Sanal ortamla uyumlu teknolojik üretim becerilerini kazanan çalışanların haber üretim sürecinin her aşamasında, dijital teknolojileri kullanarak, haber içeriklerini oluşturmaları kaçınılmaz hale gelmektedir. Okuyucular da yeni iletişim teknolojilerinden yararlanmaları nedeniyle, zamandan ve mekândan bağımsız habere ulaşımı tercih etmektedirler.

Ülkelerin haber üretim sürecinde kullanımda olan teknolojiler ve bu teknolojileri kullanma becerilerine bağılı olarak, farklılıklar bulunduğu kadar benzerliklerde mevcuttur. Bu süreçte, dijital haber platformları ve geleneksel medya ortamlarını etkilemektedir. Ancak gazetecilik eğitim müfredatlarına bu değişimin henüz yeteri kadar yansıtılmadığı görülmektedir (Clair, 2015, 123). Dolayısıyla sektörün gazetecilikte kullandığı teknoloji çeşitliliğine ve çalışanların, eğitim alanlarına göre değişen mesleki becerilerine bağılı olarak, gazetecilik performansları ülkeden ülkeye ve bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir. Bu durum küresel olarak eğitimin henüz standartlaşmadığının göstergesidir.

Dünyadaki haber dolaşımının dengesizliği içinde, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gazetecilik sektörlerinde yer alan dijital teknolojiler de değişmektedir. Dolayısıyla ülkelerin gazetecilik okullarının öğrencilerine yüklediği dijital beceriler de değişmektedir. Oysa üretilen haber küresel dünyanın her yerinden erişilebilecek formatta olması gerekmektedir. Bu nedenle gazetecilerin teknolojik donanım ve kullanım becerilerine sahip olmaları ve sanal dünyada dolaşım kazanabilecek formatta mesleki performans gösterebilmelerinin ön koşulu olmaktadır. Oysa halen dünyada ülkelere göre hatta ülkelerdeki eğitim kurumlarına göre, gazetecilik eğitiminde farklılıklar sürmektedir.

Bu çalışmada, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki eğitim müfredatları karşılaştırılmakta, sektörde çalışan gazetecilerin sahip olmaları gereken mesleki becerileri ve bilgi donanımları bakımından farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Söz konusu eğitim müfredatları karşılaştırılırken; teorik, uygulamalı, alan uzmanlığı, staj veya proje olmak üzere dersler dört kategoride toplanarak değerlendirilmekte, okullar arasında karşılaştırma yapılarak sonuca gidilmektedir.

1. Küreselleşen İletişim Sektörü İçinde Yeni Teknolojilerle Gazeteciliğin Dönüşümü

Dijital teknolojilerin gelişimi, hemen her sektörü dönüştürmektedir. Bu teknolojiler üzerinden dağılım gösteren bilginin dijitalleşmesi, bireyleri sanal ortamları kullanmaya doğru değişime yönlendirirken, bu sektörde istihdam edilecek çalışanların da hızlı bir biçimde dijital dünyanın gereklerine uygun meslek performansını göstermelerine zorlamaktadır. Gazetecilik sektöründe yeni teknolojilerin yer almasıyla ve üretim sürecine gelen değişimlerle çalışanların iş akışı, robot teknolojisi sayesinde daha kısa sürede gerçekleşmektedir. Bu değişim süreci, medya çalışanlarını teknolojinin sunduğu avantajları ve becerileri kullanmaya zorlamaktadır (Song ve Lin, 2012, 401). Web teknolojilerinin kullanımının artması, geleneksel gazetecilik sektörünü tehdit etmekte, yeni istihdam edilecek

gazetecilerin dijital ortamlardaki haber üretme ve dağıtımına da adapte olmalarını gerektirmektedir. Çünkü cep telefonların, tabletlerin sıklıkla kullanılması ve haberin sanal ortama taşınması, mevcut profesyonel gazetecilerin geleneksel rol performansları için bir tehdit oluşturmaktadır. Söz konusu bu zorundalık, gazetecilik eğitim müfredatlarına eklenen yeni teknolojilerin kullanımına uygun içerikteki derslerle aşılabilmektedir.

Haber üretiminde farklı sanal ortamların kullanılması, haberin kaynağının denetlenmesinde ve sürecin bütünsel olarak kontrol edilmesinde bir takım sorunları da gündeme getirmektedir. Çalışanların gelişen teknolojileri yeterli kullanma becerisine sahip olmamaları durumunda, küresel haber takibi yapmaları olanaksızlaşmaktadır (Spyridou ve diğerleri, 2013, 78). Dolayısı ile gazetecilik eğitim müfredatlarının da yeniden düzenlenmesi ve değişim yaratılması gerekmektedir. Diğer yandan geleneksel gazetecilik formasyonu alarak sektörde aktif gazete çalışanlarının yeni beceriler geliştirmeleri sağlanmalıdır.

Günümüzde geleneksel gazetelerden çok farklı biçimlerde ve platformlarda gazeteler üretilmektedir. Gazeteciler de bu teknolojilerle, bağımsız çalışabilmekte, gazeteci olmadığı halde, aktif teknoloji kullanan bireyler, tıpkı bir gazeteciler gibi sektörde çalışabilmektedir. Bu durumda teknolojik mesleki birikime sahip olan gazetecilik mezunlarının da alanda istihdam edilmelerinde sorunlar yaşanmaktadır. Gazetecilik mezunlarının, profesyonel iş hayatında kalabilmeleri için esnek, yenilikçi, girişimci ve teknolojileri aktif kullanmaları gerekmektedir. Dolayısıyla üniversite eğitim müfredatlarının güncellenmesi kaçınılmazdır (Clair, 2015, 124). Çünkü artık haber tüketimi, geleneksel basına yönelmeden, bloglardan, sosyal medyadan vb. web ortamlarından gerçekleşebilmektedir.

Deuze (2005, 452) gazeteciliği; bilişsel, normatif ve değerlendirme ölçütleri olmak üzere üç boyutta değerlendirmektedir. Normatif boyut, gazetecilerin kurallı haber toplama, üretme, dağıtım çalışma rutinleridir. Bilişsel boyut, normatif boyutun gerektirdiği çalışanların teknik ve teorik bilgilerini, yani eğitimini kapsamaktadır. Değerlendirme boyutu ise, özerklik ve prestij konularını içermekte ve bu konuda gazetecilikle ilişkili bir takım sorunlara yanıt oluşturabilmektir. Ancak bu ölçütler, küresel dünyanın dinamikleri içinde, teknoloji kullanım becerisiyle değişmektedir (Hermans ve diğerleri, 2009, 138). Ayrıca küresel dünyada, haberin uluslararası ortamda dolaşımının sağlanması, gazetecilerin sanal ortamlarındaki haber pratiklerinin kullanılmasına bağlıdır.

Gazetecilik sektöründe, çoklu medyanın kullanımı ve etkileşimin sağlanması ile sadece haberin içeriği değil, üretim biçimleri de değişmektedir. Dolayısıyla haber içeriği üretme yöntemi de ağ yapıları üzerinde yeniden bir dönüşüme uğramaktadır. Çevrimiçi haber ortamları ile haberler anlık olarak güncellenebilmektedir. Dijital video haberleri, gazetecilere çeşitli bağlantılarla diğer haberlere geçiş sağlamayı, video, animasyon, grafikler ve diğer görsellerle haber üretimini zenginleştirmektedir. Bu değişimler, haberin derinden değişimine sebep olmaktadır. Böylelikle geleneksel haber üretim seçenekleri çeşitlenmekte, birçok haber internetten sağlanır duruma gelmektedir (Pavlik, 1999, 56). Dolayısıyla gazetecinin çalışma etkinlikleri ve alanları değiştiği için gazetecilik eğitimi de değişmektedir.

2. Gazetecilik Eğitiminde Ortaya Çıkan Dönüşümler ve Eğitim Müfredatlarına Yansımaları

Gelişmiş ülkelerin haber sağlamada ve dağıtmada belirgin teknolojik üstünlükleri, dünya haber dağılımında önemli bir role sahiptir. Bu ülkelerin gazetecilik sektörleri, halen gelişmekte olan ülkeleri çevrimiçi haberlerle destekleyerek bilgi aktarmaktadırlar. Bu nedenle Vázquez, Schaich ve Klein (2013, 186) tarafından yapılan çalışmada, gazetecilik ile ilgili geleneksel yaklaşımların halen baskın olduğu görülmüş ve profesyonel gazetecilik profilinin yeniden tanımlanarak okulların, programların müfredatlarının yenilenmesi gerektiğini belirtilmektedir. Tanner ve arkadaşları (2013, 14) tarafından Avustralya'da gazetecilik müfredatının yenilenmesini konu alan çalışmasında, eğitimcilerle sektörün gazetecileri arasında ortak bir görüş geliştiremedikleri görülmektedir. Avustralya'da sadece birkaç kuruluşun, öğrencilerin iş becerilerinin geliştirilmesi yönünde medya girişimlerini destekleyen, bilgi ve beceri yükledikleri bilinmektedir. Okullarda eğitimi yürüten öğretim kadrosunun da bu konuda teknoloji kullanım yetkinliğine sahip olmaması, üniversitelerde sektörde kullanılan donanımın eksikliği, öğrencilere yeterli uygulama çalışmalarının sağlanamamasıyla sonuçlanmaktadır. Bu nedenle gazetecilik eğitimlerinin müfredatlarında değişime gidilirken, mesleki uygulamalarda öğrencilerin beceri kazanabilmesi için sektörle ilişki kurmaları öngörülmektedir (Song ve Lin, 2012, 402). Ayrıca gazetecilik eğitim müfredatı, çoklu medya ortamının hem eğitmenler hem de öğrenciler tarafından kullanılmasını gerektirmektedir.

Forde ve Meadows (2012, 23) öğrencilerin staj gereksinimlerine ilişkin çalışmasında, medya çalışanlarının mezunları işe alınırken kişisel gelişimlerinin yanı sıra özgüven, problem çözme, ofis iletişimi, ekip çalışmasına yatkınlıkları gibi yüksek beklentilerinin olduğunu ortaya koymaktadır. Sektörde çalışacak mezunların eğitim dönemi içinde profesyonellerle işbirliği yapmaları, onların gelecekte daha fazla istihdam edilmesini sağlamaktadır (Baines, 2012, 36). Staj veya proje hazırlama uygulamaları, öğrencilerin meslek edinim sürecinde, önemli bir işleve sahiptir. Çünkü öğrendikleri teorik bilgi becerilerini ve deneyimlerini sektörde kullanabilmektedirler. Böylece öğrenciler, ofis ortamının ön gereklerinde farkındalık kazanarak, ekip çalışmasına hazır hale gelmektedirler. Dijital ortamda haber üretimi, dağıtım, gazeteci ve okuyucu arasındaki etkileşimin sağlanması, sanal ortamdaki iş fırsatlarını da giderek yaygınlaştırmaktadır. Değişen gazetecilik performansı, metin, ses, video, fotoğraf, vb. gibi birçok medya ortamlarında haber üretebilmeyi gerektirmektedir.

O'Donnell ve arkadaşlarının (2016, 35) yaptıkları çalışmada, yeni teknolojilerin kullanımını sonucunda Avustralya'da 2012 yılında 1000'den fazla gazetecinin işleri gereksiz görülerek 2013 ve 2014 yıllarında daha fazla işgücünün işlerini kaybettikleri belirtilmektedir. Uygulama eğitimlerinin önemine dikkat çeken Buchanan (2014), eğitimde gazetecilik uygulamalarının önemini belirttiği çalışmasında, 2012 yılında sektörde profesyonel çalışandan daha çok, öğrenci gazetecilerin yer aldığını tespit etmiştir.

Gazetecilik bölümlerinin eğitim müfredatlarında teorik derslerin yanında uygulama çalışmalarıyla da desteklenmesi gerekmektedir. Bu nedenle bilgisayar uygulamaları, fotoğrafçılık, röportaj vb. uygulama dersleri sektörde beceri kazandırmaktadır. Söz konusu dersler, yeni teknolojilerin dijital verilere ulaşma konusunda sağladığı avantajlarla, sektördeki gazeteler, küresel ortak haber ağına dâhil olabilmektedir. Bu dersler, veri gazeteciliğinde de önemli haber kaynağıdır. Mezun gazetecinin bilgisayar

programlamayı, algoritmayı bilen, bilgisayarlı raporlaştırma oluşturabilen, vb. niteliklere sahip olmaları gerekmektedir (Lewis ve Usher, 2014, 384). Çünkü büyük verilerin (big data), gazetecilik sektörüne dâhil olması, veriye dayalı gazetecilik yaklaşımlarını da vazgeçilmez hale getirmektedir. Bu nedenle sanal ortamlarda etkileşimin olduğu veriye dayalı haberler önemli hale gelmektedir.

Klinger ve Finberk'in (2003, 24) profesyonel gazetecilere, gazetecilik dersleri yürüten eğitimcilere ve öğrencilere uygulanan 37 sorudan oluşan anket çalışmasında, gazetecilik eğitiminin geleceğinin ne olacağı ve gelecekte gazetecilerin gereksinim duyacakları becerileri belirlemeye çalışmaktadır. Soru temaları olarak haberin toplanmasından, gazetecinin kişilik özelliklerine kadar birçok alan sorgulanmıştır. Bu çalışmada verilerin toplanması analiz edilmesi, kaynak geliştirmek için farklı örüntülerde ağların kurulması, çalışanların çevrimiçi bilgi arama düzeyleri, röportaj teknikleri, istatistiksel veri ve grafikleri yorumlaması, vb. özelliklere, eğitmenler, profesyonellerden daha fazla önem verdikleri görülmektedir. Dijital çağda teknik ve çoklu medya ortamlarının kullanımında, gazetecilerin HTML, diğer programlama dillerini ve veri madenciliği konularının öğrenilmesini de eğitmenler ön planda tutmaktadırlar.

Kartveit (2009, 35) yaptığı çalışmada, öğrencilerin profesyonel gazetecilik becerilerinin gelişmesinde gazetecilik lisans eğitiminin etkilidir. Aktif öğrenme ile eğitim alanlarının genişletilmesi, öğrencilerin aralarında işbirliği yaparak ve eğitimin son dönemlerinde proje hazırlamalarının gerekli olduğunu ileri sürmektedir. Diğer yandan bu konuda Steel ve arkadaşlarının (2007, 326) farklı öğrenci grupları ile yaptığı çalışmada, öğrencilerin başlangıçta proje hazırlama konularında endişeli oldukları tespit edilirken, programın sonunda kendilerine güvenlerinin arttığı ve baskı altında çalışmaya alıştıkları ortaya çıkmıştır. Clair (2015, 123), eğitim müfredatları hazırlanırken, gelişmiş ülkelerin eğitim müfredatlarının göz önünde bulundurulmasının önemine dikkat çekilen araştırmalarda, uygulama derslerinin mezunları sektördeki teknolojik değişimlere karşı önceden hazırlamış olacağını belirtmektedir. Bu konuda halen ülkeler arasında farklılıklar bulunmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerden Malezya'da bir kamu üniversitesinde gazetecilik çalışmalarının güncel algıyı ve beklentiyi karşılamadığı gerekçesiyle Aripin ve arkadaşları (2014, 160) tarafından yapılan çalışmada, gazetecilik eğitiminde öğrencilerin sektördeki haber kurumlarıyla işbirliği kurmaları üzerinde durulmaktadır. Sonuç olarak dijital eğitim perspektifinden, müfredatın gözden geçirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Poynter (2013, 8), en az 2 yıl gazetecilik eğitimi alan 30 öğrenciyle yapılan araştırmaya göre, gazetecilik eğitim müfredatları güncellenirken, öğrencilerin teorik ve teknik bilgi birikimlerinin, tutumlarının, kişisel özelliklerinin, haber üretimindeki çoklu ortam becerilerinin ele alınması gerekmektedir. Öğrencilerin bilgi, beceri ve öğrenme deneyimlerinin, profesyonel gazetecilik meslek gelişimi için önemli olduğunu vurgulamaktadır.

İletişim eğitiminin nasıl olması gerektiği konusunda Türkiye'de yapılan çalışmada (Atabek ve Atabek, 2014, 148) öğrenci, akademisyen ve profesyonel çalışanlardan 309 kişinin tutum ve beklentileri ölçülmüştür. Çalışmada, araştırmaya katılan her üç grup da uygulamalı derslerin ve yüksek teknolojik olanaklarının arttırılmasını, ayrıca yabancı dil eğitiminin önemi konularında yüksek olumlu tutuma sahip oldukları görülmektedir. Gasher (2005, 670) tarafından, haber endüstrisinde gazetecilerin

ve mezunlarının eğitiminin güncellenmesi gerektiği konusunda da bir çalışma yapılmıştır. Eğitimin dönüştürölmesi, öğrencilerin haber endüstrisinin de çalışma olanağının sağlanmasının gerekliliğini, yeni medya konusunda bir takım bilgilerin verilmesinin uygun olduğu ortaya konmaktadır.

Georgios Terzis'in (2009) "Avrupa gazetecilik Eğitimi" adlı kitabında 33 Avrupa ülkesine ait gazetecilik eğitimine ilişkin güncel ve kapsamlı değerlendirmelere yer verilmiştir. Kitapta son on yıl içinde gazetecilik eğitiminde önemli değişikliklere gidildiği görölmektedir. Özellikle yeni medyanın haber kaynağı olmasından dolayı gençlere değişen medya teknolojilerinin ve üretim tekniklerine nasıl uyum sağlayacakları, haber üretim tekniklerinin öğretilmesi üzerinde durulmaktadır. Gazetecilik haberin sağlanması, üretilmesi ve dağıtılmasında küresel bir özellik taşıması gerektiğinden, gazetecilik öğrencilerinin de diğer ülkelerdeki meslektaşları ile aynı amaçları ve önemli değerleri paylaşmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Geçmişte yürütölen gazetecilik eğitiminin daha kuramsal olduğu ve uygulamaya yönelik talepleri karşılamadığı düşüncesiyle daha sonra açılan okulların müfredatlarında uygulama eğitimine ağırlık verilmesi gerektiği ileri sürölmektedir.

Adams ve Duffield (2006, 14) tarafından gelişmiş bir ülke olan Avustralya üniversitelerinde yapılan çalışma, gazetecilik eğitimini analiz ederek, gazetecilik kültürünü keşfetmeyi ve yorumlamayı amaçlamaktadır. Araştırmada 25 Avustralya üniversitelerindeki gazetecilik programlarının eğitim müfredatları karşılaştırılmaktadır. Üniversitelerin gazetecilik programlarının içeriği, programların yapılandırılması, öğrencinin çalışma konularında, dünya genelindeki üniversiteler arasında derecelendirilmeye gidilmektedir. Söz konusu üniversitelerin sıralamasına göre, ders programlarının özellikleri ve öğrencinin programdan kazandıkları bilgiler, beceriler dikkate alındığında, söz konusu okulların programlarında gazetecilik ve gazetecilerin rolü hakkında öğrencilerin farkındalıkları konusunda sorunlar tespit edilmiştir.

Mould (2009, 35;59-62), gelişmiş ülke kategorisinde bulunan Rusya'da yaptığı çalışmasında, yaklaşık 150 bin gazeteciden yarısının eğitilmiş personelden olduğu, mesleğe ilişkin bir takım sorunlarında devam ettiğini ortaya koymuştur. Sorunun, gazetecilerin eğitim döneminde internet ortamının kullanımına ve kaynaklarına ilişkin alınan derslerin eksikliğinden geldiği tespit edilmiştir. Mould'un yaptığı diğer bir çalışmada da, gazetecilik eğitim müfredatlarında alan derslerin de önemli olduğu görölmektedir. Temel raporlama ve yazma derslerinin yoğun olduğu Ohio Üniversitesi'nde, geleneksel gazetecilik eğitim sürecinde gazetecilerin; sağlık, işletme, bilim, çevre, siyaset, iş dünyası, edebiyat ve sanat vb. farklı disiplinlerden de ders almalarının önemli olduğu vurgulanmıştır.

Eğitim müfredatlarını hazırlayan eğitim uzmanlarının derslerle ilgili düşüncelerini ortaya çıkarmak amacıyla Blom ve Davenport (2012, 79), tarafından ABD'de yapılan çalışmada; 134 farklı gazetecilik programı incelendiğinde, %58'in de medya etiği ve hukuk, %55' in de raporlama, %47'sin de çoklu medya ve hikayeleştirme, %36 görsel iletişim gibi derslerin olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak dijital dünyada gazeteciliği sektörde destekleyecek olan web yayıncılığı (%17), bilgisayar destekli raporlama (%17), haber odaları (%7), blog yazma (%1) gibi derslerin müfredatlar da yer alma oranlarının düşük olduğu görölmektedir. Ayrıca belirli alanlarda uzmanlaşmak isteyen gazeteciler için gerekli olan araştırmacı gazetecilik, girişimci gazetecilik,

toplum gazeteciliği, uluslararası gazetecilik, sivil gazetecilik, edebi gazetecilik gibi ders oranlarının da düşük olduğu dikkat çekmektedir.

Brezilya'da sektörde istihdam edilecek gazetecilerin diplomasının olması zorunluluğu bulunmaktadır. Dolayısıyla bu durum profesyonel ama diploması olmayan gazetecilerin deneyimlerini öğrencilerle paylaşmasını engellemiştir. Brezilya'da özel ve kamu üniversitelerinde, 2000 yılından bu yana gazetecilik programlarındaki ders sayısı 200'den 443'e yükselmiştir. Gazetecilik eğitimi bu süreç içinde gelişme göstermiştir. Söz konusu gelişme ile sektör ve akademik dünya arasındaki bilgi gereksinimi açığını kapanacak, sanal ortamlarda haber sunmayı olanaklı kılan bir takım program ve laboratuvar ortamlarının ihtiyacı karşılanacaktır (Moreira ve Helal Rodrigues, 2009, 91). Dolayısıyla dönüşen gazetecilik sektörünün etkisiyle birlikte eğitim programlarına da farklı derslerin eklenmesi zorunlu hale gelmektedir.

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın Amaç ve Yöntemi

Gazetecilik sektörünün dijitalleşmesi, iletişim fakülteleri mezunlarından beklenen nitelikleri değiştirmiştir. Bu durum, iletişim fakültelerinin eğitim müfredatlarının içeriğinin değişmesini gerekli kılmaktadır. Küresel haber akışının sağlanması, zamandan ve mekândan bağımsız bilginin dağıtılması, paylaşılması, gazeteciler için önemli hale gelmiştir. Ancak gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki gazetecilik sektörlerinde kullanılan teknoloji farklılıkları bu alanlarda istihdam edilecek gazetecilere verilecek lisans eğitimlerinde de dönüşüme gidilmesi gerektiğini göstermektedir. Tüm dünya bilgi teknolojileri alt yapısı içinde birbiriyle eklemlenmiş olsa da ülkeler arasında iletişim sektörünün gelişme düzeyi ve gazetecilikte yeni teknolojilerin kullanımı bakımından farklılıklar söz konusudur. Bu nedenle çalışmada, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gazetecilik eğitimi veren beş üniversitesinin iletişim fakültelerinde yer alan gazetecilik müfredatlarındaki ders içeriklerinin ve staj olanaklarının çevrimiçi gazetecilik alanına ne denli uygun olup olmadığının araştırılması önemli görülmüştür. Böylelikle çalışma öğrencilere kazandırılan mesleki becerilerle yaratılan "yeni dönem gazeteci" özelliklerinin ülkelere göre değişiminin ortaya konulduğu karşılaştırmalı bir örnek olay çalışmasıdır. Söz konusu üniversitedeki gazetecilik programlarının eğitim müfredatları karşılaştırılarak aralarındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca ülkelerin gazetecilik eğitimleri üzerinden gazeteciliğin geldiği aşamalar yorumlanarak gazetecilik eğitiminin değişim süreci irdelenmesi önem arz etmektedir. Ayrıca gazetecilik sektöründe dijital dönüşüme evrilmesiyle, teorik, uygulamalı olarak verilen derslerin yanı sıra alan uzmanlığı, staj veya proje olarak müfredatta yer alan dersler de göz önüne alınmıştır.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gazetecilik eğitimi veren programları oluştururken, örneklemi ise söz konusu ülkelere rasgele seçilen, gelişmiş ülkeler kapsamında yer alan, Amerika, Avustralya, Hong Kong, İngiltere, Kanada ve gelişmekte olan ülkelere ise Brezilya, Hindistan, Polonya, Tayvan, Türkiye oluşturmaktadır.

3.3. Araştırmanın Sorunsalı

Günümüzde ülkeler arasında halen iletişim sektörlerinin teknolojik gelişme seviyeleri birbirinden farklıdır. Ancak yeni teknolojiler bu sektörlerde dijitalleşme yönünde bir değişimi zorunlu hale getirmektedir. Bu sektörlerde uygun istihdam edilecek gazetecilerin yetiştirilmesini sağlayan gazetecilik okullarının müfredatlarında da değişikliğe gidilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla süreç, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gazetecilik eğitim programlarını değişime yönlendirmektedir. Dünyada haber akışını kontrol eden gelişmekte olan ülkeler, gelişmiş ülkelerin eğitim programları yönünde bir değişim ivmesini yakalamak zorundadırlar. Bu nedenle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gazetecilik eğitim programlarının birer örnek olay olarak incelenerek değerlendirilmesi, söz konusu değişim sürecinin anlaşılması bakımından önem arz etmektedir.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Gazetecilik lisans programlarının, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki her üniversitede olmayışı, bazı üniversitelerde sadece yüksek lisans programlarının olması, araştırmada istenilen üniversitenin eğitim müfredatı ile karşılaştırma yapılmasını sınırlandırmıştır. Bu nedenle ülkelerdeki gazetecilik programının lisans düzeyi olan üniversiteler dikkate alınarak çalışma yapılmıştır.

3.5. Gelişmiş Ülkeler ve Gazetecilik Programı Eğitim Müfredatları

Gelişmiş ülkelerdeki üniversitelerin sahip olduğu teknoloji, eğitim kadrosunun mesleki beceri ve deneyimleri, eğitim müfredatlarının oluşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Gelişmiş ülkeler ve çalışmada değerlendirmeye alınan üniversiteler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Gelişmiş Ülkeler ve Üniversiteler

Gelişmiş Ülkeler	Üniversiteler
Kanada	Concordia
Amerika	Boston
Avustralya	Güney Avustralya
Hong Kong	Hong Kong Çin
İngiltere	Sheffield

3.5.1. Concordia Üniversitesi (Kanada): Gazetecilik bölümü, Concordia üniversitesinde Sanat ve Bilim fakültesinin altında yer almaktadır. Eğitim teorik derslerin yanında pratik derslerinde olduğu bir takım fırsatlar sunmaktadır. Programda haber odası deneyimi kazandıran stajlar yapılmakta ve fonksiyonel olarak iki ayrı dilde eğitim verilmektedir. Gazetecilik mesleğinin odaklandığı sosyal, ekonomik, politik ve ideolojik konulara ilişkin seminerler programda yer almaktadır. Bu mesleğe adapte olabilmek için son teknoloji olanaklarına ilişkin imkânlar sağlanmaktadır. Lisans diploması, bireyin akademik geçmişine bağlı olarak 3 veya 4 yıl (90 veya 120 kredi) tam zamanlı eğitim almaktadır. Öğretim üyeleri, eski ve şu anda çalışan gazetecilerden oluşmaktadır (Concordia Üniversitesi, 2018). Dolayısıyla, gerçek dünya deneyimleri öğrencilerle paylaşılmaktadır.

Programda verilen dersler, uygulamalı ve teorik olarak değerlendirildiğinde; gazetecilikte düşünce ve uygulama prensipleri, raporlamaya giriş, çağdaş haber

medyası, gazetecilikte hukuk ve etik, gazetecilik için raporlama ve araştırma yöntemleri, yazım özellikleri, düzenleme ve sayfa tasarımı, toplumsal cinsiyet, çeşitlilik ve gazetecilik, alternatif gazetecilik, yurttaş gazeteciliği, uluslararası gazetecilik, bağımsız çalışma gibi dersler teorik olarak gruplanabilmektedir. Özellikle vurgulanması gereken ve dijital çağın gereksinimlerini karşılayacak olan diğer dersler ise, çoklu ortama giriş, orta düzeyde çoklu ortam, görsel gazetecilik, sosyal medya ve mobil pazarlama, dergi yazma, radyo haber odası, belgesel video ve radyo, dijital dergi, ileri fotoğraf haberciliği'dir. Uygulamalı derslerde dijital ortamda kullanılan teknoloji tanıtımı ve kullanımının yanı sıra web tasarımı, içerik yönetim sistemlerinin temelleri verilmektedir. Ancak teorik dersler kategorisinde bulunan ve veri tabanı gibi bazı birincil kaynak kullanımına imkân veren araştırma yöntemleri dersi de dijital çağın gereksinimlerindedir. Program da gazetecilik teorik derslerinin pratiğe aktarılmasını sağlayan staj imkânı da öğrencilere sunulmaktadır.

3.5.2. Boston Üniversitesi (Amerika): Gazetecilik bölümündeki dersler, gazetecilik tarihi, temelleri, ilkeleri, hukuku ve ahlakını anlatmakla başlanır. Öğrenciler için, çevrimiçi haber odaları, dergiler, radyo, televizyon, gazeteler ve diğer medya kuruluşları için yazarlar, muhabirler, editörler ve yapımcılar olarak kariyer yapma imkânı sağlamaktadır. Programda derslerin birçoğu farklı fakültelerden alınmaktadır. Çünkü gazetecilerin farklı alanlarda geniş bir bilgi birikimine sahip olması gerekmektedir.

Gazetecilik programında çevrimiçi gazetecilik, gazete yayınlama, dergi gazeteciliği ve foto muhabirlik gibi odak alanlar bulunmaktadır. Gazetecilik öğrencileri yerel haber organizasyonlarında staj yaparak farklı deneyimler kazanmaktadır. Stajlar ister eğitim dönemlerinde isterse yaz stajı olarak yapılabilir. Gerçek bir haber odasında veya radyo istasyonunda canlı haber üretimi söz konusudur. Öğrencilerin mezun olabilmeleri için 128 krediyi tamamlamaları gerekmektedir. Programdaki dersler uygulamalı, teorik ve alan dersleri olma üzere üç kategoride değerlendirilebilir (Boston Üniversitesi, 2018). Uygulamalı dersler, çevrimiçi gazetecilik, çevrimiçi radyo haber odası, gazeteciler için film yapımı, gazetecilik araştırması, çoklu platform hikaye düzenleme, radyo anlatımı, dergi yazım ve düzenleme, veri gazeteciliği, röportaj sanatı, ses ve video, raporlama gibi derslerdir. Söz konusu derslerde öğrenciler çoklu medya gazetecilik paketleri oluşturmak için gereken araçların temellerini öğrenir ve bunları çevrimiçi haberleri raporlamak için kullanırlar. Ayrıca çevrimiçi radyo haber odalarında en son dijital teknolojilerle televizyonda ve internette canlı yayın yapmayı kıdemli gazetecilerden öğrenmektedirler.

Bazı derslerde dijital kayıt cihazları ve ses yazılımı kullanabilme hedeflenmektedir. Günümüzde verilerin elde edilmesi, değerlendirilmesi ve sunulması önem arz ettiğinden, veri gazeteciliği dersinde verilerin nasıl ortaya çıkarılarak haber yapılacağı, raporlanacağı, yazılacağı öğrenilir. Ayrıca, veri madenciliği ile veriler arasından seçim yaparak analiz etmek ve görselleştirmek öğrencilere kazandırılacak beceriler arasındadır. Programda bazı dersler hem alan dersleri hem de uygulamalı dersler kapsamında düşünülebilir. Bu dersler, fotoğraf, veri gazeteciliği, ileri çevrimiçi gazetecilik, podcasting'dir.

Fotoğraf gazeteciliğinde profesyonel haber kuruluşlarına ilişkin fotoğraflar çekilmesi ve web sitelerinde yayınlanmak üzere dijital fotoğrafçılıkta öğrencilerin becerilerini geliştirmektedir. Bu dersler dışında alan gazeteciliği dersleri, spor

gazeteciliği, spor raporlama ve üretim, iş ve ekonomik raporlamaya giriş, travma gazeteciliği, spor hikaye anlatma, küresel sağlık öyküleme gibi öğrencinin sadece bir branş da uzmanlaşması gerektiğinde yararlanacağı bilgiler verilmektedir. Alan gazeteciliğinde özellikle sağlık, spor alanları, iş ve ekonomi haberlerine verilen önem dikkat çekmektedir.

3.5.3. Güney Avustralya Üniversitesi (Avustralya): Gazetecilik bölümü, üniversitenin eğitim, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesinin bölümü olarak Gazetecilik ve Profesyonel Yazma adı ile yer almaktadır. Güney Avustralya'nın tek gazetecilik programıdır. Son bir yıl boyunca staj ve endüstri projesi müfredat kapsamındadır. Kampüs içinde TV ve çevrimiçi radyo da kayıt, yayın ve program yapma imkânı bulunmaktadır. Bu program ile öğrenciler; haber ve haber dışı ortamlarda yazılı ve görsel metinlerin nasıl yazılacağını ve düzenleneceğini, film ve düzenleme, problem çözme ve karar verme dâhil olmak üzere haber ve çevrimiçi medyanın gerektirdiği üretim becerilerini geliştirmeyi, endüstri standardında donanım ve yazılımı kullanmayı öğrenmektedirler. Ayrıca son yıl stajı ile bir haber veya üretim organizasyonundan bilgi sağlayarak eğitimlerini genişletmektedirler.

Programdaki dersler uygulamalı, teorik, alan dersleri ve staj olmak üzere gruplandırıldığında; teorik derslerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Haber raporlama, haber ve sosyal medya için üretim, radyo gazeteciliği ve podcast, sanal gerçeklik hikâyesi derslerini uygulamalı kategorisinde değerlendirilmektedir. Çünkü haber raporlama da öğrenciler basım, yayın, çevrimiçi ve sosyal medya dâhil olmak üzere çoklu medya platformları için temel haber toplama teknikleri verilmektedir. Ayrıca haber ve sosyal medya için üretim dersleri, gazete üretiminden çevrimiçi çoklu medya ortamlarına kadar sürekli değişen üretim teknikleri öğrencilere verilmektedir. Bu bağlamda öğrencilere, gerekli becerilerin geliştirilmesini kolaylaştırmak için endüstri yazılımları ve programlarla dijital medyanın kullanabileceği materyalleri üretmeleri sağlanmaktadır.

Radyo gazeteciliği ve podcast, öğrencilerin endüstri yazılımlarını kullanarak haber materyallerini düzenlemek, raporları derlemek, sesli raporlama, podcasting gibi endüstri standartlarını uygulamak, kaynak kullanımı ve mülakat teknikleri hakkında bilgi edinmeleri sağlanır. Sanal gerçeklik hikâyesi dersinde, sanal gerçeklik gazeteciliği derinlemesine incelenmekte, 360° video üretimi ile yaratıcı, teknik ve kavramsal uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Alan dersleri içinde televizyon ve video gazeteciliği yer almaktadır (Güney Avustralya Üniversitesi, 2018). Söz konusu ders öğrencilerin televizyondaki güncel olaylara ilişkin haberlerin video gazetecilik sürümlerini hazırlamalarında, televizyon öykülerinin derlenmesi, filme alma ve düzenleme işlemlerinde yayın yapma becerilerini geliştirmektedir. Televizyon ve video gazeteciliği aynı zamanda uygulamalı ders kategorisinde yer almaktadır. Belirtilen teorik, uygulamalı ve alan dersleri dışında her dönem almaları gereken seçmeli derslerde bulunmaktadır. Alt kategori olarak adlandırılan bu dersler, öğrencilerin diğer mesleklere yönelmesini kolaylaştıracaktır.

3.5.4. Hong Kong Çin Üniversitesi (CUHK) (Hong Kong): CUHK, Hong Kong'da üniversite sistemi sunan tek üniversite olduğu görülmektedir. Hong Kong'da iletişim eğitiminin en uzun tarihine sahip olan Gazetecilik ve İletişim Okulu sosyal bilimler fakültesinin kapsamında olup, 1965 yılında kurulduğu görülmektedir. Üniversite hem teorik hem de profesyonel eğitime verdiği geniş içerikli eğitim müfredatı ile

mezunlarına çeşitli çalışma ortamlarında kariyer fırsatı sunmaktadır. Gazetecilik ve İletişim Bölümü bir lisans programıdır (Hong Kong Çin Üniversitesi, 2018). Söz konusu program öğrencilere pratik beceriler kazandırmayı, konusunda yüksek kaliteli içerik oluşturmayı amaçlamaktadır.

Gazetecilik ve İletişim Okulu müfredatı değerlendirildiğinde, program uygulamalı ve alan dersleri olarak kategori edilebilmektedir. Yaratıcı medya oluşturma ve yönetim (dijital içerik oluşturma), yaratıcı tasarım ve düzen, fotoğrafçılık, gelişmiş fotoğrafçılık, dijital gazetecilik (çoklu ortam öğeleri üretmek için temel HTML kodlamasını ve başka bir yazılımı), çoklu ortam tasarım ve teknikleri, çoklu ortam ve dijital eğlence tasarımı gibi uygulamalı dersler mevcuttur. Bu dersler, öğrencilerin çağa ayak uydurabilmelerini sağlayacak gazetecilik programı ile ilgili konuları kapsamaktadır.

Uygulamalı dersler, dijital içerik oluşturma ve medya yönetimi konusunda bilgi, beceri ve deneyim kazandırmayı, çizgi romanlar, resimli kitaplar, dergiler, bilgi grafikleri, logolar, kartvizitler, el ilanları, tipografi, haber bültenleri ve reklamcılık gibi popüler baskı ortamlarının kurgu, format, düzen, görüntü ve renk kullanımını öğretmeyi, öğrencilerin temel kamera becerilerine sahip olmalarını, grafik / fotoğraf, ses, video ve animasyon gibi farklı çoklu ortam öğelerinin kullanımını ve gazetecilik parçalarının üretilmesini kapsamaktadır. Bu bağlamda öğrenciler, çoklu ortam öğeleri üretmek için temel HTML kodlamasını ve başka bir yazılımı öğrenmektedirler.

Fotoğraf gazeteciliği, iş ve finansal raporlama, yayıncılıkta özel konu, vatandaş gazeteciliği gibi dersler alan gazeteciliğinin kapsamına girmektedir. Öğrencilerin belirli bir alanda uzmanlaşmak istediklerinde ilgili dönemde yayıncılıkta özel konu seçebilecekleri bir ders alabilmektedirler. Staj olarak, yani öğrendiklerinin gerçek hayatta uygulamaları için sunulmuş iki imkân bulunmaktadır. İlki 3.sınıfın yaz tatilinde yaptıkları iletişim stajı, diğeri de 4. yılda hazırladıkları araştırma projesidir. Staj ve proje teorik bilginin pekiştirilmesi ve öğrencinin profesyonel iş hayatına atılmadan önceki deneyimi olarak görülmektedir. Bazı zamanlar bu durum öğrenciye gelecekteki mesleki hayatlarında farklı iş olanakları sunmaktadır.

3.5.5. Sheffield Üniversitesi (İngiltere): Gazetecilik Çalışmaları bölümü, The Guardian ve The Times tarafından İngiltere'nin en iyi gazetecilik derecesine sahip bölümü olarak gösterilmiştir. Gazeteciler mükemmel haber yazma gibi mesleki becerilere sahip olmalıdır. Bu nedenle günümüzde onların dijital çağın gereklerine uyum sağlamak için video düzenleme ve sosyal medya kullanabilme gibi becerilere ihtiyaçları vardır. Söz konusu bölümde öğrencilere kamera çekimi, dijital ses ve video düzenleme gibi pratik beceriler verilmektedir. Ayrıca haber bültenlerini yazma ve sosyal medyayı bir profesyonel gibi nasıl kullanılacağı konularında temel bilgiler aktarılmaktadır.

Gazetecilik Çalışmaları bölümünün ilk yılında temel gazetecilik modülü altında haber yazma, görüşme, üretim ve akademik becerilerinizi geliştirme, haber hikâyelerini nasıl yapılandıracağı, alıntının nasıl yapılacağı, sosyal medya kullanımına ilişkin tüm bilgiler verilmektedir. Daha sonra medya hukuku ve ahlak bilgisi, bilgi analizi, gazetecilik ve siyaset, medya özgürlüğü, gazetecilik ve toplum, gazetecilikte teknoloji ve yenilikçilik, haber gündemlerini analiz etmek gibi verilen dersler de temel gazetecilik modülünü oluşturmaktadır. Diğer yıllarda verilen dersler, uygulamalı, teorik ve alan dersleri olarak değerlendirildiğinde, canlı haber üretimi, gazetecilik,

eleştirel söylem yaklaşımları, veriye dayalı hikâye anlatma, televizyon ve radyo canlı yapım gibi dersler uygulamalı kategorisindedir. Söz konusu derslerde, dijital platformlar ve formatlarda medya prodüksiyon teknikleri, materyal toplamak için metinlerin geniş Lexis veritabanını sorgulayarak araştırma yapma, verilerin nasıl doğrulanabileceğini ve hem hikayeler bulmak hem de hikayeler anlatmak için nasıl kullanılabileceğini öğrenmek, hikaye fikirleri hazırlamak ve radyo paketleri oluşturmak, televizyonda haber programı üretmek gibi konularda bilgiler aktarılarak uygulamalar yapılmaktadır.

Alan dersleri kategorisinde bulunan bazı dersler aynı zamanda uygulamalı ders kategorisine de alınabilir. Örneğin, araştırmacı gazeteciliğe giriş, dergi gazeteciliği ve üretimi dersleridir. Alan dersleri öğrencinin uzmanlık yapmak istediği ve ilgi alanı olan dersleri kapsamaktadır. Uzman raporlama dersinde öğrenciye sağlık, eğitim, suç ve siyaset gibi konulardaki haberlerin nasıl yazılacağı ve raporlanacağı konularında bilgi aktarımı yapılmaktadır (Sheffield Üniversitesi, 2018). Alternatif gazetecilik, ana akım ve alternatif medya arasındaki gazetecilik uygulamalarını karşılaştırmaktadır. Eğitim döneminin son yılında öğrencinin bitirme projesi dersini alarak istediği bir platformda yayımlayabileceği bir çalışmadır.

3.6. Gelişmekte Olan Ülkeler ve Gazetecilik Eğitim Müfredatları

Gelişmekte olan ülkeler birçok alanda olduğu gibi teknoloji sahipliği ve kullanım becerisinde de gelişmiş ülkelerin gerisinde oldukları görülmektedir. Dijital teknoloji kullanımının gazetecilik sektöründe yer almaya başlamasıyla gelişmekte olan ülkelerde istihdam edilecek mezunların eğitim müfredatının da bu bağlamda yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Çünkü küreselleşmenin etkisiyle de söz konusu ülkelerdeki gazete sektöründeki kurum ve kuruluşlar, haber akışı konusunda gelişmiş ülkelerin gerisinde kalacaklardır. Bu nedenle gelişmekte olan ülkelerdeki üniversitelerin gazetecilik programlarının müfredatları gözden geçirilerek güncellenmesi zorunlu hale gelmektedir. Bu durum göz önüne alınarak yapılan çalışmada, örnekleme dahil edilen gelişmekte olan ülkeler ve üniversiteler Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2: Gelişmekte Olan Ülkeler ve Üniversiteler

Gelişmekte Olan Ülkeler	Üniversiteler
Brezilya	São Paulo
Hindistan	Amity
Polonya	Varşova
Tayvan	Ming Chuan
Türkiye	Ankara

3.6.1. São Paulo Üniversitesi (USP) (Brezilya): São Paulo Üniversitesi, İletişim ve Sanat Okulu (ECA), 1966 yılında kurulmuştur. İletişim ve Sanat Okulu sekiz bölümden oluşmaktadır. Gazetecilik ve Yayıncılık bölümü de İletişim ve Sanat Okulu’nun içerisinde yer almaktadır. Bölümde verilen dersler uygulamalı, teorik, alan dersleri olmak üzere değerlendirildiğinde, gazetecilikte grafik teknikleri, gazetecilik laboratuvarı (haber ajansı), foto muhabirlik unsurları, gazetecilikte uzmanlaşma (röportaj teknikleri), dijital gazetecilikte projeler (web site girişleri ve haritalama), gazetelerde metin düzenleme, belgesel fotoğrafçılıkta projeler uygulamalı dersler

kategorisinde yer almaktadır. Bu bölümde, görsel ve işitsel haber tasarımının analizi için pratik yöntemler oluşturulmalıdır.

Öğrencinin mesleki becerilerini geliştirmek, radyo ve televizyondaki gazete makalelerini analiz etmek, fotoğraf muhabirliğindeki görselleştirme ve pratiklerini sunma, baskı işlerini düzenlemek ve üretmek için öğrencilerin uygulamalı becerilerini geliştirmek, fotoğraf gazeteciliğinin derinlemesine ilişkin teorik ve pratik bilgi aktarımı sağlanmalıdır. Röportaj ve raporlamaya ilişkin pratikler, internet medyasına ilişkin teknolojilerin, web sitelerine giriş ve web sitelerini haritalamaya olanak veren becerilerin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Alan derslerine de müfredat içinde önem verilmektedir. Radyo ve TV haber analizi, fotoğraf gazeteciliği laboratuvarı, Radyo ve TV, ekonomi gazeteciliği, bilim haberciliği, gazetecilik ve sağlık, tarım ve çevre gazeteciliği gibi derslerle, öğrenci mezun konumunda bir alanda haber yapma konusunda bilgi sahibi olması sağlanmaktadır (São Paulo Üniversitesi, 2018). Ayrıca öğrencilere mezuniyet sonrasında sektöre yabancı kalmaması için sektörün farklı konularında staj yapması ve proje tamamlaması gerekmektedir.

3.6.2. Amity Üniversitesi (Hindistan): Küresel bir üniversite olma vizyonuyla, modernite ve gelenekle harmanlanmış, araştırmacılığa ve üretkenliğe odaklanan bir eğitim anlayışına sahiptir. Gazetecilik eğitim planları incelendiğinde, bilgisayar uygulamaları I-II, reklamcılık ilkeleri ve uygulamaları, temel fotoğrafçılık, televizyon üretimi, medya okumaları ve çalıştay, dijital fotoğrafçılık, bilgisayar grafikleri, animasyon ve ses, reklam tasarımı, web tasarımı, çevrimiçi gazetecilik, film ve televizyon üretimi, sosyal medya gibi derslerin uygulamalı olarak yapıldığı ve öğrencinin pratik becerileri kazandığı görülmektedir (Amity Üniversitesi, 2018). Bu derslerle, sektörün gerektirdiği temel bilgisayar kullanımı sağlanmakta, geleneksel fotoğrafçılığın yerini dijital almakta, animasyon, grafik bilgileri verilmektedir.

Sanal ortamın sektörün her alanında etkili olduğu günümüzde web sayfalarının tasarımı giderek yaygınlaşmaktadır. Dolayısıyla web ortamlarının nasıl hazırlanacağını bilmek öğrencinin çevrimiçi gazeteciliğe adım atabileceklerini ve uluslararası rekabet ortamında geri kalmayacaklarını göstermektedir. Ayrıca haberlerin sadece gazeteler ve televizyon gündeminde yer almaması, sosyal medyanın haberin odağında olması, öğrencilerin sosyal medya dersini alarak, ortam kullanımı ve haber aktarma konularında da becerilerinin geliştirildiği düşünülmektedir. Teorik verilen dersler eğitimin temeli niteliğini taşımaktadır. Öğrenciyi sektöre hazırlayacak ve deneyim kazandıracak Staj yapma ve yaz proje imkânı verilmektedir.

3.6.3. Varşova Üniversitesi (Polonya): 2016 yılında Gazetecilik ve Siyaset Bilimi Fakültesi, Gazetecilik, Bilgi ve Kitap Çalışmaları Fakültesi ve Siyaset Bilimi ve Uluslararası Çalışmalar Fakültesi olarak ikiye ayrılmıştır. Gazetecilik, Bilgi ve Kitap Çalışmaları Fakültesi, Polonya’da bilimsel çalışmalarını çağdaş kişilerarası iletişimi tanımlayan üç disiplinde eğitim veren ilk ve tek fakültedir. Fakülte, Gazetecilik Enstitüsü’nün ve Bilgi ve Kitap Çalışmaları Enstitüsü’nün bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur.

Varşova Üniversitesi de 1953 ve 1960 yılları arasında bağımsız bir okul olarak kurulmuş olup, ayrıca bağımsız Gazetecilik Fakültesi mevcuttur. Ancak Enstitü, 1975 yılında Varşova Üniversitesi’nde Gazetecilik ve Siyaset Bilimi kurulduğu zaman hizmet vermeye başlamıştır. Gazetecilik Enstitüsü, sürekli değişen medyaya, iletişime ve işgücüne kendini sürekli adapte ettiğinden popüler ve modern bir

müfredata sahiptir. Öğrencilerin pratiklerinin geliştirebilecekleri fotoğraf, radyo ve televizyon stüdyoları bulunmaktadır. Fakültenin amacı, medya, bilgi ve kitap çalışmaları konusunda öğrencileri eğitmek ve onları işgücü piyasasında değerlendirilen mesleklere hazırlamak, Avrupa yükseköğrenim kurumları ile uzun süreli işbirliği oluşturmaktır (Varşova Üniversitesi, 2018).

Gazetecilik bölümünde verilen dersler uygulamalı, teorik, alan kategorileri içerisinde yer almaktadır. Gazetecilik felsefesi, siyasi ve sosyal kavramların tarihçesi, medya sosyolojisi, gazetecilik etiği, gazeteciler için çağdaş tarih, medya ve demokrasi, kitle iletişim kuramı, karşılaştırmalı medya sistemleri, gazetecilikte bilgi kaynakları, kişiler arası iletişim, yeni medya gibi derslerle daha çok teorik ağırlıklı olduğu görülmektedir. Uygulamalı dersler olarak, gazetecilik atölyesi, medya teknolojileri, ses ve video atölyesi gibi birkaç dersin olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca alan dersleri de yeterli değildir. Alan dersleri olarak radyoda ve TV’de uzmanlaşma dersleri programda yer almaktadır. Literatürde ve yapılan çalışma da stajın gerekliliğinden ve zorunlu olması gerektiği düşünülürken, söz konusu üniversitenin gazetecilik programı incelenirken staj veya proje içerikli bir derse rastlanılmamıştır.

3.6.4. Ming Chuan Üniversitesi (Tayvan): İletişim Okulunun bölümlerinden biri olan Gazetecilik bölümü, 1999 yılında kurulmuştur. Sorumluluk, haber yazma ve düzenleme becerileri olan öğrencileri teorik ve uygulamalı derslerle haber sektörüne hazırlamaktadır. Medya sektörünün gelişmesi ve değişmesine uygun olarak eğitim müfredatları güncellenmiştir. Profesyonel ortama öğrenci yetiştirmek için entelektüel ve uygulamalı eğitime önem verilmektedir. Bölümün en önemli dersleri “haber prensipleri ve kurgu” ve “haber raporlama ve yazma”dır. Bu dersler alanında uzman profesörler ve uzman gazeteciler tarafından verilmektedir. Böylece akademik bilgi ve uygulama birleştirilmektedir.

Dersler, öğrencilerin aktif katılımı ile gerçekleşmektedir. Medya uygulamaları dersi altında öğrencilerin ilgi alanlarına göre bir medya kuruluşunda staj yapmaları sağlanmaktadır. Öğrenciler haberin röportajından raporlanmasına tecrübe sahibi olmaktadır. Medya haberleri başlıklı bir yayın, öğrencilerin medyadaki haberlerinden oluşmaktadır. Söz konusu yayın, bölümün önemli bir özelliği olarak görülmektedir. Ayrıca verilen derslerden içerik üretim sistemi I-II, video haber prodüksiyon I-II, fotoğrafçılıkta uygulamalar, özel raporların planlanması ve yazılması, internet gazeteciliği, internet medya planı ve uygulaması, çoklu ortam teknolojileri, dergi yazımı, bilgisayar grafikleri, büyük veri analizi ve uygulaması gibi dersleri de uygulamalı dersler kategorisinde gösterilebilir. Staj ve proje öğrencilerin sektöre hazırlanmasında önemli rol oynadığından her iki uygulama da eğitim planında yer almaktadır (Ming Chuan Üniversitesi, 2018).

3.6.5. Ankara Üniversitesi (Türkiye): Yapılan araştırmada gelişmekte olan üniversiteler içerisinde geniş programdaki derslerin zenginliği dikkat çekmektedir. Programda hem teorik hem uygulamalı dersler oldukça çeşitlidir. Ayrıca öğrencilerin alan uzmanlığı konusunda da tercih edebilecekleri farklı dersler bulunmaktadır. Bu durum onların mezun olduktan sonra farklı meslek becerileri edinmelerinde çeşitliliği artırmakta ve belli bir konuda uzmanlaşmalarını sağlamaktadır.

Dersler incelendiğinde, uygulamalı, teorik ve alan dersleri olarak sınıflamak mümkündür. İletişimin Temel Kavramları, Bilgi Kaynakları, İletişim Tarihi, Temel Fotoğrafçılık, Temel Gazetecilik, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Haber

Toplama ve Yazma Teknikleri, Kamusal Alan ve Kent, Toplumsal Cinsiyet ve Medya, İletişim Kuramları I-II, Siyasal İletişim, Haber Sosyolojisi, Medya Politikaları gibi derslerin teorik kategoride yer aldığı görülmektedir.

Günümüzde dijital gazeteciliğin giderek yaygınlaşmasıyla bazı programların bilinmesi ve derslerin teorik olarak verilmesinin yanında uygulama ağırlık verilmesinin önemli olduğu bilinmektedir. Uygulamalı dersler olarak, Grafik Tasarım I-II, Fotoğraf Uygulamaları I-II, Fotoğrafta Karanlık Oda Uygulamaları, Basın Fotoğrafçılığı, E-Öğrenme Model ve Uygulamaları, Haber Yapım Süreci ve Uygulamaları, Grafik Uygulamaları I (Photoshop, Indesign, Illustrator, Free Hand ile Logo Tasarımı), Grafik Uygulamaları II (Flash, Dreamweaver, Maya, After Effect ve Premier ,Moho, Toonboom, Swift 3D, Vectra 3D,PHP, ASP, Mysql, Java Script Uygulamaları), Dijital İletişim Stratejileri I-II, İnternet Gazeteciliği ve Web Tasarım, Web Ortamında Haber Sunum Teknikleri I-II gibi geniş bir seçenek olması sektörde çalışacak öğrencilere büyük katkılar sağlamaktadır. Ayrıca alan dersleri kapsamında Spor, Kent Ve Çevre, Eğitim Kültür ve Sanat, Siyaset, Yargı Ve İnsan Hakları, Ekonomi, Diploması Muhabirliklerinin yanısıra televizyon haberciliği, araştırmacı gazetecilik derslerini kapsamaktadır (Ankara Üniversitesi, 2018). Bu dersler alanında uzman gazeteciler tarafından verilmektedir. Program kapsamında zorunlu derslerin sayısı az, seçmeli derslerin ağırlıklı olduğu görülmektedir. Ayrıca seçmeli ders olarak, farklı disiplinlerden de seçim yapılabilmektedir. Stajın önemli olduğu gazetecilik sektörü için de zorunlu staj olanağı sunmaktadır. Hem bölüm içi hem de dışında olmak üzere staj olanağı vardır. Öğrencilerin lisans dersinde yaptıkları uygulamalar Fakültenin gazetesinde yayınlanmaktadır. Öğrenciler bu gazeteyi hem basılı hem de elektronik ortamda uygulayarak farklı deneyimler kazanmaktadırlar.

Sonuç ve Değerlendirme

Ülkelerin haber sektörlerinin gelişmesine de bağlı olarak, değişen gereksinimler ve gazeteciliğin dijitalleşme süreçlerinde geline aşamalara göre gazetecilik eğitiminde farklılıklar halen devam etmektedir. Yeni dönem gazetecilik eğitiminin yeniden değerlendirilmesi ve değişime gidilmesi tüm ülkelerde bir zorunluluk haline gelmiştir. Gerek gelişmiş ülkeler gerekse gelişmekte olan ülkeler, gazetecilik eğitim müfredatlarını dijital uygulamalara yönelik değişimlerle güncellemeleri gerekmektedir. Çünkü dijital teknolojiler çok hızlı değiştiğinden, sektörde kullanılan teknolojilerle müfredat içerikleri uyumlandırılmalıdır. Diğer deyişle, gazetecilik eğitimi, sektörde istihdam edilecek bireylerin, becerilerini ortaya koymaya ve uygulamaya yönelmelerine imkân verecek şekilde yeniden düzenlenmelidir. Gazetecilik bloglarının ve çevrimiçi haber sitelerinin oluşturulması, sosyal medyadan haber akışının sağlanması, sektöre istihdam sağlayan üniversitelerin gazetecilik bölümlerinin eğitim müfredatlarının yenilenmesini zorunlu hale getirmektedir.

Süreç bu teknolojilerin gazetecilik alanında yer almasıyla, sektörde çalışan gazetecilerin de, baskı altına girdiklerini, onların teknoloji okuryazarlığını ve sanal ortamlara uygun haber hazırlama becerilerine sahip olmalarını gündeme getirmiştir. Bu nedenle aktif gazetecilerin meslek içi eğitimlerle teknoloji okuryazarlıklarının desteklenmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Her meslekte olduğu gibi dijital dünyanın gereklerine uygun olarak “öğrenmeyi öğrenen ve yaşamın her aşamasında yeni teknoloji becerilerini geliştirmeyi benimseyen gazetecilerin yetiştirilmesi”, önemli hale gelmektedir. Böylelikle hem lisans

eğitiminin hem de eğitim sonrası meslek sürecinde uyum kaçınılmazdır. Lisans eğitim müfredatlarının içeriğini oluşturan dersler ve ders içerikleri sürekli güncellenmek durumundadır.

Bu çalışmada, rasgele belirlenen gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin eğitim müfredatları, programları teorik, uygulamalı, alan dersleri ve staj yapma olanağı açısından dikkate alınmıştır. Modernleşme ve dijitalleşme sürecinin farklı aşamalarındaki söz konusu ülkelerin, sektördeki teknolojik gelişmelere uygun olarak gazetecilik müfredatlarında bazı değişimlere gittikleri ve dijitalleşme yönünde düzenlemelerle sürece adapte oldukları dikkat çekmektedir. Yapılan bu karşılaştırmada, ülkelerin gazetecilik eğitim sistemleri arasında farklılıkların sürdüğü görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde Gazetecilik Tarihi, İlkeleri, Haber Yazımı, Raporlama, Gazetecilik Araştırmaları, Kitle İletişim Kuramları, İnternet, Dijital Medya ve Bilgi Toplumu, Gazeteciler İçin Medya Hukuku, Siyasal İletişim gibi ortak teorik derslerin verildiği görülmektedir. Uygulamalı dersler kapsamında ise, Web Ortamında Haber Üretimi, Sosyal Medya, Dijital İçerik Oluşturma, Dijital Habercilik (çoklu ortam öğeleri üretmek için temel html kodlaması ve alanda kullanılan diğer yazılımlar), Çoklu Medya Tasarım ve Teknikleri gibi gazeteciliğin dijitalleşmesi yönünde benzer dersler yer almaktadır. Bu ülkelerin ders programlarında gazeteciliğin alanlarına göre formasyon oluşturacak ve dolayısıyla öğrencilerin gelecekte farklı alanlarda istihdam edilmelerini sağlayacak temel bilgiler verilerek; Spor, Fotoğraf, Siyaset, İş ve Ekonomi, Tıp, Travma, Dergi, Eğitim, vb. alan gazeteciliği dersleri müfredatta yer almaktadır. Ayrıca mezunların sektörle aralarındaki köprüyü kurmalarında ilk adım olan staj, değerlendirmeye alınan üniversitelerin hepsinde zorunludur. Ek olarak son sınıfta proje olanakları da bulunmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerdeki ders içerikleri değerlendirildiğinde ise, teorik dersler gelişmiş ülkelerdekilerle benzerlik göstermektedir. Gazeteciliğe ilişkin temel kavramların, tarihinin, kuramların, haber toplama ve yazma vb. konularda birçok dersin, zorunlu dersler kategorisinde müfredatta yer aldığı görülmektedir. Gazetecilik uygulamalarına katkı sağlayacak, Web Tasarımı, Sosyal Medya, İçerik Üretimi, İnternet Gazeteciliği, Web Ortamında Haber Sunum Teknikleri, Grafik Uygulamaları, Haber Üretim Süreci gibi birçok farklı ders bulunmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerdeki uygulamalı dersler, gelişmiş ülkelerdeki gazetecilik eğitim müfredatlarına göre, meslek becerilerinin oluşturulması bakımından “temel dersler” olarak nitelendirilebilir. Gelişmekte olan ülkeler kategorisinde yer alan ülkemizdeki Ankara Üniversitesi gazetecilik eğitim müfredatı, gelişmiş üniversitelerin eğitim müfredatlarıyla benzerliklerin daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Söz konusu okulun eğitim müfredatı, gazeteciliğin dijitalleşmesinde haber yapımında, dağıtılmasında ve dijital içeriğin oluşturulmasında, mezunların aktif olarak sektörde yer almasını sağlayabilecek düzeyde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin meslek yaşamında dijital gazeteciliğin farklı alanlarında istihdam edilmelerini sağlayacak alan dersler incelendiğinde, gelişmiş ülkelere göre daha az alanda branşlaşmaya imkan verecek biçimde müfredatın oluşturulduğu görülmektedir. Gelişmekte olan ülkeler halen gelişmiş ülkelerin gerisinde bulunmaktadırlar. Fakat bu karşılaştırmada yine de Ankara Üniversitesi gazetecilik eğitim müfredatının öğrencilerin çeşitli alanlarda uzmanlaşmalarına olanak sağlayacak biçimde olduğu dikkat çekmektedir. Diğer gelişmekte olan ülkelerin önündedir. Bazı gelişmekte olan ülkelerde staj veya proje dersleri zorunlu değil, seçmeli dersler olarak yer almaktadır. Oysaki gelişmiş üniversitelerde hepsinde zorunlu olarak yer almaktadır.

Sonuç olarak, gelecekte gazetecilik sektöründe çalışacak öğrencilere teorik olarak verilen derslerin yanı sıra, uygulamalı derslerin verilmesinin önemli olduğu görülmektedir. Özellikle haberin çevrimiçi ortamda üretilmesi, dağıtılması için gerekli olan yazılım programlarının da müfredatta yer alması gerekmektedir. Ayrıca aktif sosyal medya kullanımı, web programlama, içerik üretim sistemleri, veri gazeteciliği ve veri görselleştirmede kullanılan bazı programlarının yanı sıra büyük verilerle çalışılan bu dönemde veri madenciliğinin çeşitli aşamalarında kullanılan istatistik, karar ağaçları, algoritmalar gibi bazı tekniklerin ve yazılım programlarının müfredata eklenmesi önerilebilir. Giderek önem kazanan robot gazetecilik alanıyla ilgili olarak, öğrenciler bilgilendirilmeli ve uygulamalara yer verilmelidir. Teorik ve uygulamalı dersler alanın uzmanları ile buluşturulmalı ve hatta bu kişiler tarafından yürütülmesine olanak tanınmalı, sektördeki deneyimler ders içine aktarılmalıdır. Mezunlara farklı alanlarda çalışabilmeleri için alan derslerinin yanı sıra disiplinler arası dersleri de seçmelerine imkân sağlanmalıdır. Çünkü bir gazetecinin haber toplama ve yazma da birçok konuda bilgi sahibi olması gerekmektedir. Üniversiteler ile sektör arasındaki işbirliğine gidilmeli, öğrencilerin zorunlu staj uygulamaları ve proje yapmaları meslek başarıları bakımından önemli gözükmemektedir. Çünkü öğrenciler lisans eğitimleri sürecinde edindikleri meslek deneyimlerini staj döneminden kazanmaktadırlar. Öğrenciler staj yaparak profesyonelliğe adım atmadan ortamı tanımış ve mezun olduklarında hangi donanımına sahip olmaları gerektiğini farkına varabilmektedirler. Bu durumdan yoksun olmaları onları profesyonel iş hayatında güvensizliğe ve başarısızlığa doğru sürüklemektedir. Ayrıca, öğrencilerin dijital gazeteciliğin farklı alanlarında uzmanlaşmalarının yansısı staj döneminde sektörle kurdukları sosyal ilişkiler, onlara mezun olduktan sonra yeni iş imkânlarına zemin oluşturabilmektedir.

Kaynakça

- Adams, D.A. ve Duffield, L.R. (2006) Profiles of Journalism Education: What Students Are Being Offered in Australia. *in Proceedings Journalism Education Association, Annual Conference, Griffith University, Surfers Paradise, Queensland*, Erişim tarihi:26.3.2018, <http://eprints.qut.edu.au/3918/>
- Amity Üniversitesi, Erişim tarihi:29.9.2018, <http://www.amity.edu/>
- Ankara Üniversitesi, Erişim tarihi:29.9.2018, <https://www.ankara.edu.tr/>
- Aripin N., Ismail A., Yusof N., Ismail R., Mohamada N. (2014), Journalism Education Curriculum in Malaysia: A Preliminary Study, The International Conference on Communication and Media, 18-20 October, Langkawi, Malaysia, Erişim tarihi: 26.3.2018, https://www.researchgate.net/publication/308365450_JOURNALISM_EDUCATION_IN_MALAYSIA_DANCING_WITH_UNESCO'S_MODEL_CURRICULA
- Atabek Ü.Şendur Atabek G. (2014) İletişim Eğitiminde Farklı Perspektifler: Öğrenciler, Akademisyenler ve Meslek Mensuplarının İletişim Eğitimi Hakkındaki Tutumları, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi,38, E-ISSN: 2147-4524
- Baines, D. (2012), „Hyper-local Learning: Enhancing Employability, Sustaining Professional Practice“. *Journalism*, Vol. 1, No. 1, pp.35-47, Erişim tarihi:26.3.2018 <http://journalism-education.org/wp-content/uploads/2012/04/1-1-Hyper-local-learning.pdf>

- Blom R. ve Davenport L.D. (2012), Searching for the Core of Journalism Education: Program Directors Disagree on Curriculum Priorities, *Journalism & Mass Communication Educator*, 67(1) 70–86, doi: 10.1177/1077695811428885
Boston Üniversitesi, Erişim tarihi:29.9.2018, <https://www.bu.edu/com/>
- Buchanan, R.(2013), From The Classroom to The Scrap Heap", *The Age*, <<http://www.theage.com.au/comment/from-the-classroom-to-the-scrap-heap-20130927-2ujm6.html>>
- Clair S.J. (2015), Doing it for Real: Designing Experiential Journalism Curricula that Prepare Students for the New and Uncertain World of Journalism Work, Coolabah, No.16, ISSN 1988-5946, Erişim Tarihi: 28.8.2018, http://www.academia.edu/download/41988991/COOLABAH_16_after_the_water_has_been_shed.pdf#page=123
- Concordia Üniversitesi, Erişim tarihi:29.9.2018, <https://www.concordia.ca/>
- David Mould(2010), "Challenges and New Directions for Global Journalism Education", (Ed. Ana Karlsreiter and Adilia Daminova), Journalism Education – Improvement of the Quality of Education and New Technologies, *6th South Caucasus Media Conference*, Tbilisi, Georgia, 19-20 November 2009.
- Deuze M.(2005), What is Journalism? Professional Identity and Ideology of Journalists reconsidered, *Journalism* 6(4): 442–464, Erişim tarihi:28.8.2018, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1464884905056815>
- Finberg, H.L. ve Klinger, L., (2014) Core Skills for the Future of Journalism, Erişim tarihi:28.8.2018, http://www.newsu.org/course_files/CoreSkills_FutureofJournalism_2014v5.pdf
- Forde, S. ve Meadows, M.,(2012, Industry Placements in Journalism Education: Exploring Enhanced Learning and Professional Growth for Interns, *JRE Journal*, Vol. 1, No. 1, pp. 1-26, Erişim tarihi:28.8.2018 http://www.academia.edu/download/31961923/Forde__Meadows_JRE_Online.pdf
- Gasher, M.(2005), Commentary: It's Time to Redefined Journalism Education in Canada, *Canadian Journal of Communication*, Vol. 30,665-672, <https://cjc-online.ca/index.php/journal/article/download/1644/1784>
- Güney Avustralya Üniversitesi, Erişim tarihi:29.9.2018, <https://www.unisa.edu.au/>
- Hermans L, Vergeer M, d'Haenens L. (2009) Internet in The Daily Life of Journalists: Explaining The Use of The Internet by Work-Related Characteristics and Professional Opinions, *Journal of Computer-Mediated Communication*, 15(1): 138–157, Erişim Tarihi: 29.9.2018, <https://academic.oup.com/jcmc/article-abstract/15/1/138/4064818>
- Hong Kong Çin Üniversitesi, Erişim tarihi:29.9.2018, <http://www.com.cuhk.edu.hk/>
- Kartveit, K 2009, Journalism Teaching and Experiential Learning", *Journalism Research*, No. 2, pp. 34-48, Erişim tarihi:26.3.2018 [https://www.ucviden.dk/portal/en/publications/journalism-teaching-and-experiential-learning\(3c0eae5d-fd48-441a-a0c9-ba80dbbcb046\).html](https://www.ucviden.dk/portal/en/publications/journalism-teaching-and-experiential-learning(3c0eae5d-fd48-441a-a0c9-ba80dbbcb046).html)
- Lewis S.C. ve Usher N., (2014) Code, Collaboration, And The Future of Journalism, *Digital Journalism*, 2:3, 383-393, doi: 10.1080/21670811.2014.895504.

- O'Donnell P., Zion L., Sherwood M., (2016) Where Do Journalists Go After Newsroom Job Cuts?, *Journalism Practice*, 10:1, 35-51, DOI: 10.1080/17512786.2015.1017400
- Ming Chuan Üniversitesi, <http://web.jour.mcu.edu.tw/en/content/curriculum-framework>
- Moreira S.V. ve Helal Rodrigues C.L. (2009), Notes on Media, Journalism Education and News Organizations In Brazil, *Journalism*, Vol. 10(1): 91-107 doi: 0.1177/1464884908098322.
- Pavlik, P.V.(1999), New Media and News: Implications for the Future of Journalism, *New Media & Society*, 1(1), doi:10.1177/ 1461444899001001009
- Poynter. (2013). *State of journalism education* . News University.
- Sao Paulo Üniversitesi, Erişim tarihi:29.9.2018 <http://www5.usp.br/english/education/undergraduate>
- Sheffield Üniversitesi, Erişim tarihi:29.9.2018, <https://www.sheffield.ac.uk/>
- Steel, J, Carmichael, B, Holmes, D, Kinse, M and Sanders, K (2007), "Experiential Learning and Journalism Education", *Education & Training*, Vol. 49, No. 4, pp. 325-334, doi:10.1108/00400910710754462
- Song Y. ve Lin A. (2012), A Genre-Aware Approach to Online Journalism Education, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 51, 400-404, Erişim tarihi:26.3.2018, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812033174>,
- Spyridou L.P., Matsiola M., Veglis A., Kalliris G., Dimoulas C. (2013), Journalism in a State of Flux: Journalists as Agents of Technology Innovation and Emerging News Practices, *the International Communication Gazette*, 75(1) 76-98, doi: 10.1177/1748048512461763.
- Tanner, S., O'Donnell M., Cullen T., Green K. (2013), Graduate Qualities and Journalism Curriculum Renewal: Balancing Tertiary Expectations and Industry Needs in a Changing Environment, Erişim Tarihi: 28.3.2018, <https://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com.tr/&httpsredir=1&article=2990&context=lhapapers>
- Terzis G.(Ed.)(2009), *European Journalism Education*, Bristol: Intellect Books, Chicago: The University of Chicago Press, Erişim tarihi:28.3.2018, http://www.academia.edu/31491206/Terzis_G_ed_2009_European_Journalism_Education_Bristol_Intellect_Books_Chicago_The_University_of_Chicago_Press.
- Varşova Üniversitesi, Erişim tarihi:29.9.2018, <http://en.uw.edu.pl/>
- Vázquez Schaich, M. J., ve Klein, J. S.,(2013), Entrepreneurial Journalism Education: Where are We Now?", *Observatorio (OBS*)*, Vol. 7, No. 4, pp. 185-211. doi:10.15847/obsOBS742013715